

“El País Basc, fiscalment, és un estat **independent**”

Nascut a Ciutadella de Menorca l'any 1955, Guillem López Casasnovas, doctor en economia pública per la Universitat de York i actual degà de la Facultat d'Econòmiques i Empresariales de la Universitat Pompeu Fabra, és un dels principals especialistes en finançament autonòmic que hi ha al nostre país. Li hem preguntat sobre el concert basc, i ho ha comparat amb el finançament de Catalunya, l'actual i el que s'està negociant.

P

er què el País Basc i Navarra tenen un finançament diferent de la resta de comunitats?

— Això ve del reconeixement dels anomenats territoris històrics a la Constitució espanyola. S'identifica territori històric amb el fet d'haver fruit de lleis forals en el seu moment, i per tant no és extensiu a altres comunitats. És una interpretació de territori històric molt estreta. I això permet recuperar a favor de les diputacions forals, no de la comunitat autònoma, un conjunt de prerrogatives que han marcat tant el desplegament estatutari com el finançament autonòmic d'aquestes comunitats. A grans trets, el sistema de concert foral es compon d'un conjunt de lleis, i una valoració financera del *cupo*, que és l'aportació que es deriva del concert. La idea és que la sobirania tributària, tot i que hi ha alguns límits constitucionals, rau en les diputacions forals i, per tant, per totes les competències que l'estat exerceix com si fos en nom d'aquests territoris forals, les diputacions aporten una quantia.

— Això els permet tenir un millor finançament?

— Es produeix un fenomen curiós, perquè mentre l'estat exerceix les competències i les ha de “cobrar” (entre cometes) a les diputacions forals, les valora relativament elevades en el seu cost. Però cada vegada que li retornen una competència, el País Basc deixa d'aportar a l'estat aquests diners en concepte de càrrega comuna. Això arriba a un punt que el que recapta el País Basc és insuficient en relació amb el cost de les competències que l'estat continua subministrant al País Basc. És encara l'estat el que ha de donar finançament addicional al País Basc. Com més competències li traspasse, més s'aguditza la diferència, fins

al *cupo* negatiu. Perquè el que deixa d'aportar la comunitat autònoma basca a l'estat és molt més del que l'estat gastava abans a casa seva. En aquest moment, es produeix un fet tècnicament molt estrafolari, segons el qual els impostos especials —cal recordar que s'havia negat la territorialització per al conjunt de les comunitats autònomes— s'atorguen al País Basc, per tal que (com que així el País Basc recapta més) hi hagi justificació que el *cupo* continuï sent positiu.

—Hi ha, per tant, un sobrefinançament.

—Si es compara el finançament que tenen comunitats autònomes com la de Catalunya, que s'han guiat pel cost efectiu dels serveis transferits, i el finançament del País Basc, la capacitat financera per càpita que tenen les tres diputacions basques és un 67% més elevada que a Catalunya, i a Navarra és un 83% superior, gairebé el doble.

—A Europa, el sistema de finançament basc tindria algun referent?

—No té referents, perquè en realitat, la sobirania fiscal que té el País Basc és la sobirania d'un estat. En realitat, el País Basc és com si fos un estat independent.

—Quines conseqüències ha tingut aquest sistema de finançament per a l'economia basca?

—Hi ha una actuació de despesa social al País Basc importantíssima. En sanitat, en protecció a la família. Navarra, per exemple, és pionera en moltes prestacions que aquí, a Catalunya, ni les pensem. Igual que en prestacions sanitàries, el País Basc té una folgança financera que li permet, per exemple, fer salut bucodental gratuïta, mentre que a la resta de l'estat l'estem pagant. Així, mentre a Catalunya tenim un sector públic que en podríem dir coix, el País Basc té un sector públic potent, i aquesta potència permet posar pedaços a una economia que altrament tindria problemes de creixement, no tan sols per la reconversió de la indústria tradicional, sinó per la inestabilitat que pot suposar el peatge terrorista.

—Com seria l'economia basca sense aquest finançament?

—Això no ho podem saber, però el que sí sabem és que el grau de cobertura que té el sector públic en el País Basc és molt superior al nostre. En el cas de Catalunya, mantinc la posició des de fa ja temps que si Catalunya va bé, manté creixements importants, té un sec-

"Si Catalunya tingués les mateixes regles que té el concert basc, tindria cada any un bilió cent mil milions de pessetes més."

tor exportador molt bolcat a l'exterior, té una PIME molt dinàmica, i tot això és a causa del sector públic. El sector públic és coix. Podríem posar l'etiqueta que Catalunya té una societat estressada, que ha de multiplicar les seves activitats per continuar traient el cap dins de l'economia productiva espanyola. Això es nota, per exemple, en la incorporació de la dona al treball (el segon sou).

—El nou sistema de finançament que s'està negociant, pot canviar la situació actual?

—La meua idea és que estem parlant de la música, que ara és la cistella d'impostos, com en el seu dia era la corresponsabilitat fiscal. Jo, a la música, no m'hi apunto mai, necessito veure la lletra. La lletra de la corresponsabilitat fiscal que van introduir els socialistes el 1994 va ser una presa de pèl, des del punt de vista acadèmic. En aquests moments, quan diuen que en comptes de participar només en l'IRPF, també posarem a la cistella l'IVA, els impostos especials, etc., crec que aquest no és el punt fonamental per saber si estem parlant de corresponsabilitat fiscal. Hi ha dues posicions. Una és: l'estat recapta l'impost i després decideix amb quin percentatge, a tu, t'ha de transferir el que ell inicialment ha recaptat. Això és molt distint a la segona alternativa, que és que els ingressos que es produeixen en un territori resideixen en aquell territori, i sobre aquesta recaptació, discutim quina és l'aporta-

ció que aquest territori ha de fer al conjunt de les càrregues comunes. La segona cosa s'aproxima al concert basc, i això és corresponsabilitat fiscal. En el que es parla de cistella d'impostos no hi ha res d'això.

—El sistema que ara s'està negociant no servirà per aproximar-nos al sistema foral?

—El que sembla que s'està a punt de produir és vestir la transferència dels diners de l'estat amb un etiquetatge diferent. Però continua sent una transferència que surt dels ingressos que són exclusivament de l'estat.

—En aquesta legislatura, el Govern basc i el central hauran de renegociar el *cupo*, quin pot ser el resultat?

—Canviaran aportació financera per majors competències. La nova competència que els bascos esperen és la caixa de la Seguretat Social. Si tu em dones la caixa de la Seguretat Social, estic disposat a aportar-te molt més del que em demanes. Si no hi ha més competències, si no els satisfà més la pretensió d'autogovern, ho tenen fàcil..., es prorroga la situació anterior.

—Seria assumible finançament per l'estat estendre un sistema similar al basc a totes les comunitats?

—José Víctor Sevilla ha escrit un llibre, *Claves de financiació autonómica*, en què fa un càlcul de què suposaria la generalització del concert. Si Catalunya tingués les mateixes regles que té el concert basc, tindria cada any un bilió cent mil milions de pessetes més. Si aquest concert el generalitzéssim a totes les comunitats, l'estat faria un dèficit molt important. Llavors, ell calcula com seria l'aplicació del sistema de concert sense que l'estat fes dèficit. I el que li tocava, a Catalunya, de més, són aproximadament sis-cents mil milions de pessetes. Però les comunitats de renda per càpita més baixa, que ara tenen garantit un mínim per habitant, no el tindrien, tindrien finançament proper a la seva renda.

—Un sistema així seria menys solidari?

—No. Posaré un exemple. La despesa sanitària és influïda per la renda, l'educació i el desenvolupament. Això ho saben tots. Quan compares Espanya amb Alemanya o amb França, el primer que fas és utilitzar una variable explicativa, que és la renda. I el que val entre estats val entre comu-

nitats autònomes. Això vol dir que Catalunya pot dir: "Jo vull el 20% de la despesa, que és el percentatge de renda respecte al total estatal." Difícilment seria encaixable, per criteris de solidaritat, etc. El lògic seria garantir un mínim dependent de la població, però alhora obrir responsabilitat fiscal de veritat: si tu fas més esforç fiscal, tindràs més capacitat de finançament. El que estan dient és: vostè ha de gastar segons la població i punt. Escolti'm, com ho he de fer? Perquè el meu desenvolupament m'empeny a una major utilització sanitària. Hem d'obrir espai fiscal, corresponsabilitat fiscal, per sobre de la capitació, del que l'estat garanteix. Això vol dir que augmentes la insolidaritat? No, el que dius és que és insostenible que qui fa un esforç fiscal més alt acabi tenint el mateix nivell de finançament.

—En una Europa cada vegada amb major harmonització fiscal i un poder central més gran, el sistema de finançament basc pot perillar?

—No, al revés. Està més assentat que mai. Perquè, la sobirania fiscal, la radiques en el territori i després has de discutir quins són els fons que els diferents territoris, ja es diguin País Basc o estat espanyol, aporten a la cohesió social, etc. Però perquè no es ressenteixi la solidaritat hi ha d'haver un fons de cohesió. Per això l'esquerra catalana nacionalista sempre parla de concert solidari. No vull un concert per agafar el diner i córrer. Vull un concert per poder discutir amb l'estat, amb Brussel·les, o amb qui faci la política de redistribució territorial, quina és l'aportació. És aquella imatge que tan bé descrivia Rubert de Ventós: jo vull una solidaritat d'ens lliures, no vull una abraçada soldada de l'estat. Quan estàs soldat i no pots esbrinar què aporta cadascú, no hi ha política de redistribució. En canvi, el País Basc pot parlar com a ens jurídic amb plena capacitat normativa com si fos major d'edat. Què critico al País Basc? Que el concert no sigui solidari. Què seria un concert solidari? Em toca un bilió més, però hi renuncio i vull només 300.000 milions i dono la resta d'aportació a les càrregues comunes perquè m'interesso pel meu veí. Quan tens molta desconfiança amb les comunitats o amb la idiosincràcia local els soldes perquè et fa por que quan es desferrin es peguin a bufetades. Per això és lògic que l'any 1978 es volgués un estat de les autonomies que no posés en perill la democràcia, però el 2001 es requereix una lectura constitucional molt més oberta, molt més d'entitats lliures, de reconeixement de diferències.

Toni Cañis